

2. Олійник М. В. Патріотичні футболки «Чорнобаївка» як символ України в російсько-українській війні. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2022. № 17. С. 504–511.

3. Половинчак Ю. М. Символічна репрезентація громадянської ідентичності в інтерактивному інформаційному просторі. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2016. Вип. IV(18), I.: 109. С. 66–69.

4. Тормахова А. М. Мистецькі практики під час війни : український вимір. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2022. Випуск 41. С. 70–75.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-302-9-58>

Дика Н. О.,

*кандидат мистецтвознавства, доцент, доктор філософії,
професор кафедри загального та спеціалізованого фортепіано,
професор кафедри камерного ансамблю та квартету
Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка
м. Львів, Україна*

КАМЕРНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ ВИМІР ЖИТТЄТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКОГО АЛЬТИСТА ЗЕНОНА ДАШАКА (ДО 95-РОКОВИН ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ МИТЦЯ)

Інтелектуальна напруга камерної музики, що протягом багатьох віків зумовлювала певну елітарність її побутування, в новіших більш демократичних умовах розвитку культури, в епоху науково-технічного прогресу, прагматизму і раціоналізму світосприйняття, несподівано набуває актуальності, висвітлюючи глибинні духовні процеси, менш помітні, можливо, в інших музичних жанрах і видах мистецтва. Важко назвати інший жанр музичної творчості останніх десятиріч, що з такою граничною ясністю втілює би найбільш суперечливі і багатовимірні проблеми нашого духовного буття. А кожному регіону України, який в силу історичних обставин зберіг і примножив традиції культурного розвитку, створювалися камерно-інструментальні ансамблеві колективи для яких властивими були і певна репертуарна політика, і своєрідність виконавської манери, а панорама концертного життя позначалася не лише мірою інтенсивності, а й суттєвою зміною художньо-естетичних орієнтирів.

У мистецькому житті галицького краю глибокий слід залишив прекрасний музикант – альтист, ансамбліст, мистецтвознавець, музично-громадський діяч, педагог Зенон Олексійович Дашак (17.07.1928, м. Стрий Львівської обл. – 26.06.1993, м. Львів, похований у м. Стрий). Заслужений діяч мистецтв України (1979). Професор (1971). Кандидат мистецтвознавства (1961). Голова Львівського відділення товариства «Україна». Член Президії Львівського відділення Українського фонду культури. Член Товариства української мови. Щодо творчої біографії Зенона Дашака, то саме концертно-виконавська діяльність, пов'язана із жанром камерно-інструментальної ансамблевої музики позначена пріоритетністю. Процес становлення високопрофесійного музиканта-соліста З. Дашака розпочався в місті Стрий, де він навчався у музичній школі (клас скрипки Ольги Васиївни Заяць, яка в свою чергу навчалася у Вишому музичному інституті ім. М. Лисенка у Львові у професора Осипа Москвичіва і Нестора Нижанківського, відтак за часів німецької окупації була викладачем скрипки в Стрийській дитячій музичній школі, а впродовж 1945-1975 рр. – її директором) [2, с. 68]. Цікаво довідатися, що «серед тих, що виступали в «пописах», знаходимо прізвища піаністів: М. Колтунюк, О. Криштальського, М. Пшенички (Загайкевич), Л. Зілінської, скрипалів: О. Деркач, О. Заяць, віолончеліста І. Барвінського, вокалістів М. Кушлика, М. Попіля» [1, с. 244]. Вдосконалення виконавської майстерності З. Дашака відбувалося в часі навчання у Львівській державній консерваторії ім. М. Лисенка (впродовж 1946–1951 рр., клас професора Павла Макаренка, випускника професора Б. Сібора), а далі в аспірантурі Київської державної консерваторії ім. П. І. Чайковського, де він успішно захистив дисертаційне дослідження, присвячене камерно-інструментальним творам та ансамблевому виконавству Миколи Лисенка.

Шлях професійного зростання, який був невід'ємним від виконавської практики в київський період (1951–1965), позначений натхненною працею. Впродовж означеного періоду Зенон Дашак – старший викладач, доцент (1961), завідувач кафедрою струнно-смичкових інструментів (1961–1963), проректор з навчальної та наукової роботи Київської консерваторії (1963–1965) натхненно опановував камерно-інструментальний репертуар. Талановитому альтистові З. Дашаку пощастило музикувати в камерно-інструментальних ансамблях з прекрасними виконавцями-інструменталістами – Р. Гуралем, А. Брусовим, Н. І. Будовським, Д. Колбіним, Б. Фішманом, О. Старосельським, О. Рябіновим, О. Маніловим, І. Кривицьким, П. Макаренком, В. Стеценком (скрипка), В. Зельдісом (альт), Ю. Татевсяном, Г. Безгінським, М. Кравцовим,

Г. Пеккером, Г. Хохловим, В. Червовим (віолончель), С. Ригіним (кларнет), контрабасистом Б. Сойко, Г. Сухоруковою (меццо-сопрано), піаністами І. Царевич, Є. Сліваком, О. Цвейфелем, О. Іноземцевим. Запам'яталися виступи Зенона Дашака у складі струнного квартету з О. Гороховим, М. Кравцовим, В. Червовим. Вражала палітра камерно-інструментальних ансамблевих творів, яка щоразу збагачувалася полотнами В. А. Моцарта, Л. ван Бетховена, Ф. Шуберта, Р. Шумана, Й. Брамса, П. Чайковського, С. Танєєва, Д. Шостаковича, Т. Маєрського, Б. Лятошинського, С. Людкевича, Я. Степового.

Переїхавши в 1965 році до Львова і очоливши Львівську державну консерваторію імені М. Лисенка, З. Дашак вдало поєднував адміністративні обов'язки з педагогічною, науковою та виконавською діяльністю. Дебют нового ансамблю – Львівського струнного квартету у складі: Олександра Деркач (скрипка), Богдан Каськів (скрипка), Зенон Дашак (альт), Харитина Колесса (віолончель), зніційованого і організованого Зеноном Дашаком відбувся в грудні 1965 року. Колектив став продовжувачем давніх традицій ансамблевого музикування, започаткованих у старовинному Львові видатним польським скрипалем Каролем Ліпінським (1790–1861). Львівський струнний квартет провадив активну концертну діяльність, перебував у вирі тогочасного мистецького життя. Стабільність виконавського складу сприяла вдосконаленню творчих індивідуальностей його учасників та, водночас, знаходженню власної творчої манери кожного виконавця. Всі учасники ансамблю були знаними музикантами-солістами і з якнайкращого боку зарекомендували себе в творчому амплу ансамблістів-камералістів.

До виконання Фортепіанного квінтету С. Людкевича, а згодом Квінтету Д. Шостаковича долучився піаніст Олег Криштальський, дружні стосунки з яким склалися значно раніше, – у творчій атмосфері роботи над інтерпретаціями квінтетів Ф. Шуберта, Й. Брамса та ін. численних камерно-інструментальних ансамблів. Згодом, О. Криштальський виконував партію фортепіано у першовиконанні Секстету В. Барвінського. Інтерпретації Фортепіанного квінтету Д. Шостаковича (партія фортепіано – Олександра Левицька), Квартету М. Колесси, Квінтету С. Прокоф'єва (Львів, 1967) та ін. творів залишили незабутній резонанс в суспільстві. Львівський струнний квартет у 1978 році зніціював цикл концертів «Творчість композиторів сучасного радянського Львова». В річищі пошуку нових форм камерного музикування Львівський струнний квартет виконанням «Українського квінтету» Б. Лятошинського (партія фортепіано – Жанна Пархомовська) поповнив панораму мистецького життя Галичини.

З плином часу склад колективу Львівського струнного квартету зазнав змін. Від 1978 року партію першої скрипки виконувала Лідія Шутко, а від 1984 – Богдан Каськів; від 1991 – партію другої скрипки виконували Тетяна Шуп'яна та Тетяна Сиротюк; а партію віолончелі – Юрій Ланюк. Високий рівень львівської школи камерної майстерності засвідчив Львівський струнний квартет у складі: Л. Шутко (перша скрипка), Б. Каськів (друга скрипка), З. Дашак (альт), Х. Колесса (віолончель) на Міжнародному фестивалі камерної музики (1978, м. Ланьцут, Польща), зазнавши гучного успіху.

Репертуарна політика колективу збагатилася новими камерно-інструментальними полотнами. Поряд із творами Дж. Б. Перголезі, Л. ван Бетховена, М. Равеля, Д. Шостаковича, М. М'яковського, С. Прокоф'єва, камералісти зуміли привернути увагу спільноти до шедеврів української музики. У виконанні Львівського струнного квартету значний резонанс здобули твори С. Людкевича, М. Колесси, В. Барвінського, Б. Лятошинського, М. Скорика. Львівські камералісти ініціювали виконання «Симфонії-концерту» Л. Кніппера. У фондах Львівського радіо збереглися записи камерно-інструментальних ансамблевих полотен українських композиторів в інтерпретації Львівського струнного квартету, зокрема: А. Філіпенко. Квартет; Б. Лятошинський. «Український квінтет»; С. Людкевич. Балада у формі варіацій; М. Скорик. Партита № 3; Є. Станкович. Елегія пам'яті С. Людкевича та ін.

Колектив був активним учасником численних мистецьких, культурних і просвітницьких імпрез, котрі проводилися в місті, зокрема у «Симфонічних вечорах для студентів», музичних фестивалях «Львівська золота осінь», «Віртуози країни», «Київська золота осінь», «Вересневі струни» (Івано-Франківськ) тощо. У 80-х роках ХХ ст. репертуарна палітра львівського колективу збагатилася квартетними полотнами С. Франка, Я. Сібеліуса, А. Гнатишина, Ф. Якименка та ін. Впродовж 1984/1985 років меломани мали нагоду ознайомитися з камерно-інструментальними полотнами Й. С. Баха і Г. Ф. Генделя в інтерпретації Львівського струнного квартету. До виконання оригінальних камерно-інструментальних ансамблів неодноразово залучалися музиканти-інструменталісти: О. Криштальський, З. Стернюк, Ж. Пархомовська (піаністи), Л. Оленич (альт), З. Залицяйло (віолончель), О. Щеглов і О. Лучанко (контрабас), Ю. Смірнов (флейта), В. Цайтц (гобой), Ю. Кровицький (кларнет).

У творчому доробку композитора Зенона Дашака чільне місце посіли концертні музичні композиції: «Українська сюїта», «Варіації» для скрипки (альта) і фортепіано, а також – Збірники п'єс педагогічного

репертуару для альтя та скрипки, Збірники вправ та етюдів, обробок та перекладів для альтя.

3. Дашак – автор понад 40 наукових та науково-методичних праць, статей в журналах, газетах, радіопередач й телепередач. Зенона Дашака неодноразово запрошували до складу журі міжнародних та республіканських конкурсів альтистів та струнних квартетів (Україна, Німеччина, Франція, Румунія, Литва, Грузія).

Зенон Дашак-педагог виховав ціле гроно прекрасних виконавців, серед яких лауреати та дипломанти Республіканських та Міжнародних конкурсів, заслужених та народних артистів, докторів та кандидатів мистецтвознавства. Поміж його випускників Київської консерваторії ім. П. І. Чайковського (1951–1965) та Львівської консерваторії ім. М. В. Лисенка (1965–1990) зустрічаємо імена знаменитих альтистів сучасності: Юрій Хохлов, Анатолій Венжега, Євген Лобуренко, Генадій Фрейдін, Юрій Женчур, Дмитро Комонько, Анатолій Петров, Броніслав Шуцький, Дмитро Гаврилець, Ольга Тимофеева та багато інших. Випускники професора З.О. Дашака, послідовники школи альтового та камерного виконавства і нині працюють у різних містах України та за її межами. У 2004 році у м. Київ (Україна) започатковано Міжнародний конкурс альтистів імені Зенона Дашака.

Успіхи виконавця-альтиста Зенона Дашака у складі камерно-інструментальних ансамблів стали свідченням неспинності процесу формування нової української школи виконавства, де на чільне місце вийшла проблема оригінальної, притаманної даному колективу, а, водночас, повністю адекватної композиторському задуму інтерпретації камерних творів. Пріоритетною рисою вважаємо вміння тонко реагувати на виклики часу і ті зміни, що супроводжували складне і багатогранне буття суспільства.

Список використаних джерел:

1. Мазепа Л., Мазепа Т. Шлях до музичної академії у Львові. *У двох томах.* Львів : Сполом, 2003. Т. 1. 288 с.

2. Молчко Уляна. Сторінки життя педагога, скрипальки, культурно-освітнього діяча Ольги Заяць. *Камерний простір Львівщини: постаті та факти (до 175-річчя діяльності ЛНМА імені М. В. Лисенка) [Тези] Всеукраїнської науково-практичної конференції 25 квітня 2018 року.* Львів : ФОП Тетюк Т. В., 2018. С. 68–70.